

Partnerstvo za više okolišne standarde u BiH

Utjecaj na zdravlje

Najugroženije stanovništvo na opštini Zenica nalazi se u naseljima Tetovo, Podbriježje, Banlozi i Gradišće. U ove četiri mjesne zajednice živi 17.000 stanovnika, a pošto su smještene uz ArcelorMittal, najdirektnije su izložene svim oboljenjima koja nastaju kao rezultat zagađenosti zraka. Porastao je broj oboljelih od karcinoma, a liječnici iz Zenice takve slučajeve upućuju na bolničko liječenje u Tešanj. O svemu ovome svjedoče analize uzoraka iz ovih mjesnih zajednica, koje je vršio Agropedološki zavod iz Sarajeva i čiji su rezultati dostupni u opštinskim prostorijama. Prema podacima iz ovoga elaborata, u nekim zeljastim biljkama uzgajanim na području opštine Zenica nalazi se visok stepen akumulacije teških metala.

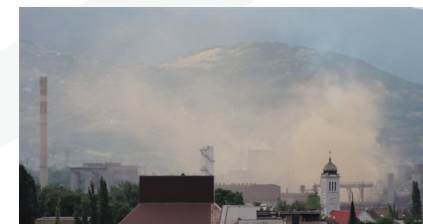

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
BOSNA I HERCEGOVINA

Helsinki Committee for Human Rights
in Bosnia and Herzegovina

cee
centar za ekologiju i energiju

MISIJA UTVRĐIVANJA ČINJENICA

Zagađenje zraka u Zenici

Finansira Evropska unija

Ova brošura je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Fondacije Heinrich Böll, Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH i Centra za ekologiju i energiju i ni u kom slučaju ne predstavlja stav Evropske unije.

Eko forum Zenica

Kvalitet zraka u Zenici

Zenica, kao najveći industrijski grad u Bosni i Hercegovini, ima stalan problem sa industrijskim zagađenjem zraka. Pored postojećih industrijskih pogona, koji su tehnološki zastarjeli, prije tri godine puštena su u pogon nova postrojenja, ali ni ona po svojoj tehnologiji ne odgovaraju međunarodnim ekološkim standardima. Sve ovo vodi do ocjene da zrak u Zenici predstavlja crnu ekološku tačku u BiH.

U Zenici je kvalitet zraka izuzetno loš, posebno tokom zimskog perioda. Na tri punkta postoje mjerne stanice koje mjere prašinu (ukupne lebdeće čestice) i sumpor dioksid. Nije rijedak slučaj da u Zenici satni prosjek koncentracije sumpor dioksida prekorači 500 mikrograma po m³ (prosječna godišnja granična vrijednost je 50 mikrograma po m³)¹. Samo između 26. januara i 28. februara 2012. godine, 30 puta se desilo prekoračenje satnih prosjeka koncentracije sumpor dioksida od 500 µg/m³, a prema propisima je dozvoljeno najviše 24 puta u toku cijele godine. Slična situacija je i sa lebdećim česticama PM10, čija koncentracija je za navedeni vremenski period bila prekoračena 23 puta, a prema aktuelnim propisima dozvoljeno je najviše 35 puta u toku cijele godine².

¹Granične vrijednosti iz Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka ('Službene novine FBiH' broj 1/12).

²Prema analizi Mr.Sc. Duran Fahrudina, dipl.ing.

Uvod

U sklopu projekta koji finansira Evropska unija "Partnerstvo za više ekološke standarde u BiH" predviđena je misija istraživanja činjenica o stanju okoliša i okolišnih prava građana/građanki. Misija se sastoji od terenskih posjeta fokusiranih na najteže slučajeve uskraćivanja okolišnih prava.

Monitoring tim Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH realizovao je misiju utvrđivanja činjenica, s fokusom na stanje okolišnih prava građana/ki vezano za zagađenje zraka u Zenici.

U okviru ove misije organizovan je niz sastanaka s predstavnicima Agencije za ekonomski razvoj - ZEDA, Zavoda za zaštitu i ekologiju, Ministarstva za prostorno uređenje, saobraćaj i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona, IPI Instituta za privredni inženjering, ArcelorMittala, te mjesnih zajednica Tetovo, Podbriježe, Banlozi i Gradišće.

Eko forum Zenica

ArcelorMittal

Po ocjenama stručnih institucija koje rade i djeluju u Zenici, najveći zagađivač je ArcelorMittal, industrijski kompleks gdje se proizvode koks, aglomerat, gvožđe, čelik, koksin plin i visokopećni plin. U toku su aktivnosti za smanjenje zagađivanja okoline, a time i zraka, na osnovu akcionih planova koji su sastavni dio okolinskih dozvola za pojedine odjele.

ArcelorMittal je realizovao nekoliko manjih novih projekata i planova rekonstrukcije, a u narednom periodu slijedi realizacija četiri velika projekta, čija je vrijednost oko 30 miliona eura:

- sistem otprašivanja platforme visoke peći,
- besprašinsko zasipanje uglja u koksne peći na Koksari,
- besprašinsko istiskivanje koksa na Koksari,
- sekundarno otprašivanje na konvertorima u BOF čeličani.

Zbog prekršaja u vezi sa zaštitom zraka od zagađivanja, ArcelorMittal Zenica je platio kazne koje je izrekao nadležni federalni inspektor. Međutim, to su bile simbolične kazne.

Nadležnosti

Aktivnosti lokalnih i kantonalnih vlasti u Zenici ograničene su federalnim propisima zbog toga što je ArcelorMittal „veliki zagađivač“. Lokalna zajednica i kantonalno ministarstvo pokušali su da riješe problem formiranjem koordinacionog radnog tijela koje bi provodilo interventne mjere prilikom pojava visoke zagađenosti zraka zbog nepovoljnih meteoroloških uslova u zimskom periodu. Međutim, sve dosad provedene interventne mjere bile su nedovoljno efikasne, pa je u Zenici dolazilo do pojave alarmantnog nivoa zagađenosti zraka.

Vidljivost saradnje nevladinih organizacija, općinskih i kantonalnih vlasti i zagađivača minorna je i nedovoljna za građane Zenice. Građani nisu pravovremeno informisani o preduzetim aktivnostima. Stoga se nameće potreba za formiranjem nezavisne agencije za okoliš, koja bi imala funkciju tijela za monitoring i obavljala evaluaciju strateških dokumenata.

Eko forum Zenica

Ostali zagađivači

Pored ArcelorMittala, veliki zagađivači u Zenici su kućna ložišta građana, kao i saobraćaj.

Federalna vlada je Institutu za privredni inženjering dala nadzor nad stanicama tehničkog pregleda vozila. Tom je prilikom konstatovano da u Federaciji postoji 161 stanica koje su u funkciji, i koje su sve privatno vlasništvo, dok u Republici Srpskoj postoje 223. Prilikom tehničkog pregleda ustanovljeno je da su glavni problem vrsta i kvalitet goriva koje se koristi. Na ispravnosti i kvalitetu benzina ne može se mnogo uraditi jer je sa filterima na auspuhu teško dokazati EURO 3. Međutim, kao moguće rješenje javljaju se nevladine organizacije, koje bi mogle provesti istraživanje na koji način i odakle benzinske pumpe nabavljaju gorivo. A u vezi sa zagađenjem zraka moguće rješenje problema mogla bi biti plinska elektrana, čime bi se izvršila gasifikacija Zenice.